Тыднёвік Магілёўскі

№ 17 (17)

29.08.97.



"БЕЛАЯ КНІГА": ЛЕТАПІС СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЫКТАТУРЫ

Магілёўскае аддзяленне Беларускага Хельсінскага Камітэта — найбольш аўтарытэтнай міжнароднай арганізацыі ў абарону дэмакратыі, правоў і свабодаў асобы, — якое ўзначальвае вядомы ў вобласці і рэспубліцы малады вучоны і грамадскі дзеяч ВАЛЕРЫ СІВУХА, вядзе вельмі важную для гісторыі і сучаснага стану грамадства працу (няхай нікому не падаюцца гэтыя словы зашмат гучнымі). Гэтая работа, аднак, малавядомая грамадскасці, бо па свайму зместу і характару яна, на вялікі жаль, цалкам непажаданая для сённяшняй улады. Аддзяленне БХК дэталёва фіксуе ўсе парушэнні правоў чалавека па палітычных матывах, абагульняе іх і занатоўвае ў т.зв. "Белую Кнігу", якая, мажліва, калі-небудзь станецца своеасаблівым абвінавачаннем на маральным судзе над сістэмай, якая ўсталёўваецца ў нашай краіне высілкамі канкрэтных асобаў у процівагу дэкляраваным заявам, міжнародным дамовам ды ўласным законам. А мажліва і на крымінальным судзе, для чаго ёсць абгрунтаванне ў выглядзе Закона, прынятага ў першым чытанні легітымным Вярхоўным Саветам, — аб адсутнасці тэрміну даўнасці за службовыя злачынствы, якія парушаюць правы і свабоды грамадзян.

Сёння ТМ цалкам аддае сваю 3-ю стар. для першай публікацыі фрагмэнтаў з мясцовай "Белай Кнігі".

ЗАМЕСТ УЗНЁСЛАГА РЭПАРТАЖУ

ШТО ЗРОБІШ, ТАК АТРЫМАЛАСЯ

Атрымаўшы рэдакцыйнае заданне, я зьявіўся да месца ўрачыстага адкрыцця 2-га міжнароднага пленэру па жывапісу, які сёлета прысвечаны 125-годдзю В.К.Бялыніцкага-Бірулі, за гадзіну да прызначанага часу. Але не пашкадаваў. Каля будынка магілёўскага факультэта Беларускай Акадэміі музыкі, што ў скверы па праспекту Міра, адчувалася тая перадсвяточная мітусня арганізатараў, самадзейных артыстаў, апранутых у яркія нацыянальныя касцюмы, аркестрантаў, журналістаў з фотакамерамі, магнітафонамі і блакнотамі, што па-свойму падмацоўвае ўрачысты настрой гледачоў: вось-вось пачнецца...

І пачалося. Спачатку былі гучныя, узмоцненыя на ўвесь горад апаратурай, заклікі вядучых урачыстасць да магілёўцаў, каб тыя не абмінулі падзею. Заклікі прамаўляліся па-руску, што гучала неяк недэлікатна і некарэктна, бо надта кантраставала з падставай, убраннем і, зразумела, зместам маючага адбыцца свята. Гэтыя заклікі, шчыра скажам, новых людзей да тых, хто ўжо прыбіўся да скверу, не дадалі. Зразумела, што мова абвестак тут не мела вырашальнага значэння. Хаця хто ведае: магчыма, што беларускія словы, якія так рэдка гучаць у нас, маглі б стаць прыцягальным фактарам для людзей, што спяшаліся міма...

Як бы тое ні было, урачыстасць пачалася, бо зьявіліся асноўныя дзеючыя асобы. Яны, а гэта ўсё "культурнае" начальства горада і вобласці, крыху пастаяўшы на прыступках, зніклі за дзвярыма будынка. І ўжо адтуль павольна і папарна, пад гукі аркестравага маршу зьявіліся на вочы гледачоў. З усіх бакоў да іх з кветкамі кінуліся па-нацыянальнаму апранутыя дзяўчаты. Чакалася, што недзе тут падрыхтаваны для "дарагіх гасцей" традыцыйны хлеб-соль на ручніку. Але абышлося.

Да мікрафону запрасілі намесніка старшыні аблвыканкама (на час пленэру ён і намеснік старшыні яго журы) Яўгена Касцюковіча. Пачаўшы сваю вітальную прамову з недарэчнага тут звароту "дорогие товарищи" і чытаючы яе па паперы, напісанай на рускай мове, ён тым не менш націскаў на такія словы ў расповядзе аб жыццёвым і творчым шляху слыннага земляка, як "беларускі", "нацыянальны", "самабытны". Праўда, дома гэтыя ацэнкі больш натуральна гучалі б, згадзіцеся, па-беларуску.

Затым было абвешчанне прывітання ўдзельнікам пленэру і магілёўцам ад прэзыдэнта, які знайшоў час, нягледзячы "на складаную міжнародную абстаноўку" ў сувязі з абвастрэннем адносінаў з Масквой, павіншаваць мастакоў і гараджан з выдатнай падзеяй у культурным жыцці на сваёй "малой радзіме". Прэзыдэнцкае віншаванне было напісанае на беларускай мове, што было не без спагадлівага здзіўлення ўспрынята прысутнымі. Цёплыя пачуцці пры гэтым перапалі і Я.Касцюковічу, якому як самай афіцыйнай асобе на ўрачыстасці, было даручана агалосіць прэзыдэнцкае пасланне. А значыць прадэманстраваць і сваё веданне роднай мовы, з чым ён лёгка справіўся.

Яшчэ адзін эпізод на ўрачыстасці немажліва абмінуць. На ёй было зачытанае віншаванне і Ўказ аб прысваенні звання заслужанага работніка культуры рэспублікі начальніку адпаведнага абласнога ўпраўлення Міхаілу Дарашкову. Аднак выкарыстанне нагоды пленэра для гэтага не падалося дарэчным і ўдалым: людзей, як ужо адзначалася, было мала, многім прозвішча новага заслужанага работніка нічога не казала, а самадзейныя артысты да гэтай хвіліны ўжо адпляскалі ў далоні прэзыдэнту і намесніку старшыні. Момант прынароднага прызнання не ўразіў. Відаць, прыйдзецца паўтарыць яго на іншых "культурных мерапрыемствах", якіх у нас наперадзе яшчэ безумоўна шмат. Не справядліва, калі такое высокае прызнанне не атрымае заслужанага грамадскага рэзанансу.

Такім чынам, як бачыце, не атрымваецца ў аўтара ўзнёслага рэпартажу. Не ведаю, што тут прычынай. Мажліва, проста дрэнны аўтарскі характар, якому не дагадзіць. Або спякота, што акутвала месца імпрэзы і ад якой няма куды было схавацца. Ці абыякавасць да ўрачыстасці, праяўленая магілёўцамі. Цяжка сказаць. Але атрымалася так, як атрымалася. І ў арганізатараў, і ў мяне.

Генадзь СУДНІК.

Магілёўская гарадская арганізацыя БНФ

распачынае збор подпісаў жыхароў горада. Просім запоўніць гэты падпісны ліст і даслаць у рэдакцыю газеты.

Мы, жыхары горада Магілёва, што падпісаліся ніжэй, патрабуем адмяніць аплату за праезд у грамадскім транспарце г. Магілёва для дзяцей школьнага ўзросту.

№	Прозвішча, ініцыялы	Месца жыхарства	Подпіс

ПРЫЕМНА, ШТО НЕ ЎСЕ Ў НАС БАЯЦЦА СКАЗАЦЬ СВАЁ СЛОВА

Гэты падпісны ліст (гл. вышэй) ТЫДНЁВІК змясціў у сваім 14-ым нумары ад 1-га жніўня, якраз за месяц да пачатку навучальнага года. Шчыра сказаць, ані ініцыятары збору подпісаў, ані рэдакцыя не надта спадзяваліся на актыўнасць людзей, нават нягледзячы на актуальнасць пытання. Па-першае таму, што наогул ці мала ў нас актуальных праблем, а па-другое — і гэта, на жаль, перавагае ў краіне амаль любую жыццёвую праблему — таму, што грамадства запалоханае і пасіўнае.

На здзіўленне і радасць нашыя чытачы адгукнуліся на анкету. Рэдакцыя непасрэдна на свой адрас атрымала некалькі запоўненых падпісных лістоў, у якіх людзі (не можам не падкрэсліць гэта яшчэ раз) без баязлівасці паставілі свае подпісы і назвалі адрасы, як гэтага і патрабуе такая форма выяўлення грамадскай думкі. Мы з задавальненнем называем прозвішчы тых, хто адгукнуўся на ініцыятыву мясцовай філіі БНФ: *В.* і *Л.Кавалёвы, А.Бабкоў, М.Шацкі, А.Індух, С.* і *І.Досавы, Б.* і *Н.Маркашанскія, І.Ліцянкова, М.Дзярнак, Ж.Міхадзёнак, Г.Рагаўцова, В.Бутычына, С.Панцакова, А., В.* і *М.Алексы...*

Шчыра прызнаемся яшчэ, што мала спадзеву на тое, што ўлада прыслухаецца да меркавання грамадскасці. Тым не менш разам з ініцыятарамі апытання лічым, што яна павінна ведаць думкі людзей і абгрунтавана ўлічваць іх у сваіх рашэннях. Таму друкуем падпісны ліст яшчэ раз: пытанне, згадзіцеся, застаецца актуальным ці нават абвастраецца ў сувязі з заканчэннем школьнага лета.

"Тайная вечеря у камина"

Тры месяцы мінула, калі над Беларуссю буяў бэзавы пах. А ў камітэце "Дзеці Чарнобыля" у тыя дні было сумна. Ішла размова аб цяжкіх шляхах яго сябровў, на якіх усё больш і больш пахаванняў. І не толькі Чарнобыль паглынае жыцці. Хрумкаць лёсы шчырых і дужых мужчын, быццам нейкая чорная сіла выціскае іх на ўзбоч жыцця, робіць выгнанцамі ад сем'яў, пасяляе ў душы змрок. А далей — сыходзіць з сэрцаў надзея, губляецца сэнс у кроках па зямлі... Тады, напачатку лета, скрозь шчымлівы пах бэзу, жанчыны камітэта адправілі ў гарвыканкам свой зварот: "Давайце збярэмся разам і паразмаўляем аб тым, як зрабіць каб у Магілёве стала лягчэй дыхаць. Каб "чырвона-зялёныя" (што пры ўладзе) і "бел-чырвона-белыя" (якія, магчыма, пры ёй будуць) адчулі не варажнечу, а адказнасць. Каб канкурэнцыя іхных поглядаў і густаў йшла на агульны росквіт, а не на згубу..."

Нас цешыла тое, што адказ на допіс павінна была нам даслаць таксама жанчына, — Наталля Пятоўна Аўдзеева. У выканкаме яна —намеснік старшыні менавіта па сувязях з грамадскімі арганізацыямі. Але ж... тры месяцы мінула, адказу няма.

І раптам — сустрэча, хай сабе і прывідная! "Веснік Магілёва" (газета, за сувязь з якой Наталля Аўдзеева таксама нясе адказнасць перад гараджанамі) на ўсю старонку размясціў свецкую рубрыку "У камина". Прабачце, што не ведаю беларускага адпаведніка гэтаму слову; ёсць "комін", ёсць "грубка", але ж гэта зусім іншае. Вось там, "У камина", 14.08.97. сядзела Наталля Пятроўна — вытанчаная, шчаслівая, спагадлівая. У водары архідэяў і парфумы "Далі". Частавала чытачоў экзатычнай піцай пад гукі "Принцессы цирка". Нават і не памысна было прымасціцца побач, на такой вышыні...

Да таго ж мы ўжо ведалі, што быць побач — небяспечна. Ведалі аб гэтым з вясны.

Тады аб прыездзе ў Магілёў аб'явіла Кася Камоцкая — рок-князёўна Беларусі. Абвесткі аб візіце сваёй Дамы Сэрца юнакі расклеілі па ўсяму гораду. Але канцэрт забаранілі, а самага адданага рыцара Касі —17-ці гадовага Дзяніса Новікава зацягнуў у пастарунак ОМОНаўскі патруль. Пабудня і паўночы правёў сярод п'янюг і гвалту ні ў чым невінаваты юнак. Потым яго пацягнулі на адміністрацыйную камісію. (За ягo працу ў гарвыканкаме адказвае таксама Н.Аўдзеева). Як па ланцугу пачаліся пагрозы і цкаванне ў вучылішчы культуры, дзе Дзяніс паспяхова вучыцца на мастака. Заступніца за яго не было каму: бацькі няма, маці — ў вёсцы. Нават у магілёўскага суда здрыганулася сэрца і ён канстатаваў, што хлопец фактычна падвергся гвалту і паклёпу з боку праваахоўнікаў.

У гэтую ж вясну купка імклівa набіраючых узрост "дзяцей Чарнобыля" прапанавала нам паспытаць у магілёўцаў: ці ўпадабае ім будаўніцтва новай атамнай станцыі пад самым горадам? У адной газеце, дарэчы, паведамлялася, што гэты Нью-Чарнобыль магілёўцы чакаюць — не дачакаюцца. Хлопцам такое падалося неверагодным, вось яны і заявілі сваё канстытуцыйнае права на "выказванне іншай думкі". Вядома, мы хваляваліся за іх і папярэдзілі аб іхнім жаданні ўсё тую ж Наталлю Пятроўну. Дзе там! Моладзь выказвала свае "шляхетныя" погляды ў атачэнні маўклівых міліцыянтаў ды рыклівых малайцоў з ОМОНа.

Але ж гэта моладзь! Адных пагналі — брыкнулі іншыя. Ім ужо не АЭС, а фашызм не падабаецца, ягоны пах чуецца на Беларусі. Папрасілі ў "гаспадыні" горада дазволу пастаяць з антыфашыстоўскімі плакатамі на вачах шпацыруючых каля ГУМу магілёўцаў. Барані Божа! — вырашыла жанчына "у камина", Наталля Пятроўна. І што цікава: у пераліку таго, за што яна нясе службовую адказнасць, акдзе не пазначаны міліцыянты. Але ж усе палкоўнікі і сяржанты з дубінкамі — заўсёды да яе паслуг!

Юныя антыфашысты баранілі свае гуманныя погляды ад сытых, натрэніраваных дзеля ўвасаблення іншай ідзі спадарoў-праваахоўнікаў. Яны "зачищали" Магілёў усю вясну. А да мяне асабіста дацягнуліся ажна ў Прагу. Абвінавацілі ў тым, што ў гадавіну Чарнобыля пайшла на магілёўскія могілкі і маліліся з сябрамі за жывых і мёртвых пакутнікаў атамнага злачынства. (Была я там у думках, а фізічна ў тыя дні — за мяжой, у Празе).

Па прыездзе, пасля "змястоўнай" размовы з сяржантамі ў пастарунку, я з палёгкай атрымала позву ў суд. Ён і высветліць,спадзявалася, што нават "апазіцыянеры" не навучыліся пакуль быць адначасова ў двух месцах.

Але і там за маёй спіной выставілі дзвюх "менестрэляў" з дубцамі, так што ўрэшце рэшт і суддзю ўзяў сорам, хаця далей вяртання "справы" на дасьледванне і ён не пайшоў. Але ж і тады нам усім непамысна было, што галоўная арыя з "Принцессы цирка" яшчэ наперадзе.

Сцэнай для яе стаўся цвінтар касцёла св. Станіслава. "Адказная за культуру горада" Наталля Пятроўна была прызначана "старшынёй" аргкамітэта фэстываля "Магутны Божа". Прафэсар Хадыка, узнёслы даследчык і знаўца хрысціянскай культуры і яе магілёўскіх адметнасцяў быў выгнаны ёю з шэрагаў гасцей фэстывалю.

Як заўсёды ў фэстывальныя дні, навокал шматлюдна, сустракаюцца і людзі нападпітку. Аднак усё тыя ж ахоўнікі беспамылкова выхоплівалі з натоўпу цвярозых! Прыкмета: беларуская мова ды што-небудзь бел-чырвона-белае ў вопратцы ці ў руках. Заламіваюць рукі, б'юць пад дых, цягнуць у пастарунак. Пакуль вы, Наталля Пятроўна, узнімалі келіх на святочнай фэстывальнай вячэры, сябры і жонкі затрыманых некалькі гадзін мітусіліся ў роспачы пад вокнамі Цэнтральнага РАУС.

Хлопцам вытраслі кішэні, парвалі гузікі, пабілі акуляры і палкоўнік Церахаў як заклён паўтараў: "Наталья Петровна вас предупреждала!" Потым былі суды. Хлопцы яшчэ верылі, што гэта непаразуменне, патрабавалі вас як галоўнага сведку... Не дачакаліся.

Але гэта ўжо не так важна. Суд апраўдаў большасць "злачынцаў" з-за неабгрунтаванасці міліцэйскіх абвінавачанняў. Асудзілі толькі асабліва ненавіснага вам "правадыра бел-чырвона-белых" Валадара Цурпанава. Але і ў яго захоўваецца ўжо не адна апраўдальная судовая пастанова. У мэтах прафілактыцы ОМОН пацягнуў яго ў суд па пратаколу абвінавачання "в подрывной деятельности" 1 мая. Не пацвердзілася. Тады паўтарылі "прафілактыку" 12 мая. Схапілі перад пачаткам футбольнай гульні. Зноў суд не пацвердзіў ніякай віны.

А тым часам "падначаленыя" Наталлі Пятроўны з-за таго, што ўсе сілы кінулі на барацьбу з "бельчырвона-белымі", да лепшых часоў, відаць, адклалі пошук забойц і рабаўнікоў, сталі хаваць жахлівую статыстыку крадзяжоў і гвалтаў...

Ня ведаю, што канкрэтна застанецца ў памяці сённяшніх юнакоў і дзяўчат, якімі гэтак "апякуецца" Н.Аўдзеева. Мабыць, не пах архідэяў і не піца. Што трэба запомніць —напэўна запомняць. Вы, Наталля Пятроўна, дагэтуль памятаеце ажно вершы са сваёй клубнай маладосці. Можа, я не такая таленавітая ці выхоўвалася паіншаму. У памяці з дзяцінства — паход у тэатр на спектакль "Гэта было ў Магілёве". Самая прыгожая і вытанчаная актрыса выконвала ролю фрау Босс. Той самай, што закатавала юных патрыётаў Таню Карпінскую, Лёню Лорчанка. За тое, што яны расклейвалі ўлёткі, слухалі свае песні.

Даруйце за сантымэнтальныя ўспаміны, Наталля Пятроўна.

Адказу на наш веснавы зварот мы не чакаем ужо.

Восень ля дзвярэй.

Беларусь капае бульбу, не да "палітыкі".

Наталля РОСЛАВА, старшыня камітэта "Дзеці Чарнобыля".

ЛЕТА СКОНЧЫЛАСЯ — ДРУЖБА ЗАСТАЛАСЯ

У Цярнопальскай вобласці Ўкраіны нядаўна завяршыўся 1-шы Міжнародны навучальна-аздараўленчы летнік маладзёжных грамадскіх арганізацый. Ад Беларусі у ім бралі ўдзел прадстаўнікі "Маладога Фронту" з Мінска ды нашыя дэлегаты са згуртавання "Патрыёты Бацькаўшчыны. Рух у Эўропу". Прапануем чытачам нататкі карэспандэнта ТМ ***Дзяніса Новікава****, які быў непасрэдным удзельнікам слёту.*

Адбыўся ён пры турыстычным комплексе "Лісовы". На адкрыцці быў урачыста падняты жоўта-блакітны сцяг Украіны пад выкананне дзяржаўнага гімну. З прывітальным словам да гасцей звярнуліся мясцовыя прадстаўнікі Народнага Руху. Акрамя нас, беларусаў, было шмат моладзі з самой Украіны і дэлегаты з Польшчы. Былі створаны цудоўныя ўмовы для карыснага адпачынку, які змясціў акрамя навучальных гадзінаў турыстычныя паходы, паездкі па цікавейшых мясцінах Цярнопальшчыны і, канешне, шчыльныя кантакты паміж маладымі людзьмі.

Увесь час беларусы адчувалі да сабе вялікі інтарэс і павагу. Магчыма таму, што над нашым пакоем заўсёды лунаў бел-чырвона-белы сцяг і плакат з надпісам "Жыве Беларусь". Не гаворачы ўжо пра мову, якой нашы хлопцы і дзяўчаты карыстаюцца ўвесь час, незалежна ад сітуацыі, за што на радзіме шмат хто з іх спазнаў арышты ды штрафы. На Цярнопальшчыне, зразумела, як і ва ўсёй Украіне, аб нечым падобным немагчыма нават уявіць. Паказальным быў эпізод з расейскай "попсой", якую паспрабавалі было завесці на дыскатэцы. Але ўражаныя адмоўнай рэакцыяй нашай дэлегацыі, гаспадары без праблемаў змянілі рэпертуар і самі ўрэшце засталіся задаволеныя. Што тычыцца папулярнай музыцы, дык беларуская моладзь навучыла ўкраінцаў спяваць "Партызанаў" — песню славутага менскага рок-гурта NRM. Прынамсі, неблага гучала яна і паўкраінску. У сваю чаргу некалькім цудоўным мясцовым песням навучылі нас і гаспадары.

Палітычная праграма таксама прысутнічала на летніку. Для беларускай дэлегацыі была наладжаная прэс-канферэнцыя, на якой тутэйшыя журналісты як дзяржаўных, так і незалежных газетаў і тэлеканалаў даведаліся з першых вуснаў аб прававым і палітычным становішчы ў Беларусі. (Зазначу, што распавядаць украінскім равеснікам пра сітуацыю ў нашай краіне даводзілася па некалькі разоў на дзень — такая была з іхняга боку цікаўнасць і неабыякавасць). А напярэдадні ад'езду ўжо ў нас была магчымасць разгледзець палітычную сітуацыю на Ўкраіне вачыма лідара Народнага Руху сп. Чарнавіла, які выступіў перад удзельнікамі летніка.

Акрамя ўсёй той праграмы, пра якую я казаў вышэй, моладзь яшчэ спаборнічала на шматлікіх спартыўных пляцоўках, загарала пад шыкоўным украінскім сонцам ды плёскалася ў возеры, якое ляжала якраз насупраць турбазы...

Напрыканцы было шчырае і цёплае развітанне, як гэта заўсёды бывае, калі развітваюцца сябры, адбыўся абмен адрасамі з надзеяй на абавязковую сустрэчу будучым летам. Мы з'язджалі з Украіны, захоўваючы ў сэрцах пачуцці сапраўднай блізкасці да нашых новых сяброў. Везлі мы з сабою і новы лозунг, прапанаваны ўкраінскай моладдзю: "Дайце Волю і Свабоду Беларускаму Народу!"

УВАГА: НОВАЯ ДАБРАЧЫННАЯ ІНІЦЫЯТЫВА

Міжнародны дабрачынны Фонд COUNTERPART, які некалькі апошніх гадоў працуе ў нашай краіне, вырашыў правесці конкурс грантаў для беларускіх грамадскіх арганізацыяў. Фонд існуе ўжо не адно дзесяцігоддзе і карыстаецца значным аўтарытэтам у свеце. Яго не спынілі нават створаныя нашай дзяржавай неспрыяльныя ўмовы для працы і самога існавання замежных дабрачынных арганізацыяў у Беларусі. Як вынік — шэраг падобных устаноў (Фонд Сораса, напрыклад) мусілі звярнуць сваю дзейнасць. Тым больш прыемна зазначыць ініцыятыву Фонду і яго ўкраінскага аддзялення — Творчага цэнтра COUNTERPART, які акрамя конкурсу на атрыманне грантаў (а ў ім падтрымваюцца праэкты, накіраваныя ў тым ліку на абарону правоў чалавека) разгарнуў шырокую праграму навучання актывістаў нашых грамадскіх арганізацыяў. У ліку адабраных для вучобы ёсць прадстаўнікі некаторых магілёўскіх установаў.

Абвешчаны конкурс тычыцца самых шырокіх сфэраў і закранае практычна ўсю гаму існуючых у нас грамадскіх аб'яднанняў. Несумненна, што гэтая ініцыятыва мае вялікае значэнне для краіны, дзе ўлада пастулова ліквідуе дэмакратычныя інстытуты і каштоўнасці.

Заяўкі на ўдзел у конкурсе прымаюцца да 8 верасня. Пішыце, перамагайце і атрымлівайце гранты на добрыя справы!

Тэлефон для даведак: 22-97-82.

С.Г.

ЯК СВАБОДНЫ ПРАФСАЮЗ АДСТАЯЎ УКАЗ ПРЭЗЫДЭНТА

...Судовае паседжанне фактычна было закончана яшчэ да свайго пачатку. Вынікам яго сталася тое, што суд задаволіў зыскавую заяву Магілёўскай абласной рэгіянальнай арганізацыі Свабоднага прафсаюза Беларускага. Яна тычылася невыканання адміністрацыяй НП "Вяснянка" ў дачыненні да сваёй работніцы А.Шыцікавай прэзыдэнцкага указа N 443 ад 24.10.95. Указ гэты, у прыватнасці, прадастаўляе апплочваемы свабодны дзень тым працаўніцам, якія выхоўваюць трох ды болей дзяцей ва ўзросце да 16-ці гадоў. Якраз трох дзетак і росціць сп. Шыцікава.

Спачатку дырэктар НП "Вяснянка" адмовіў. А.Шыцікавай у прадастаўленні законнай ільготы, а бараніць людзей працы для прафкама дзяржпрафсаюза азначае, вядома, тое ж, што пайсці супраць адміністрацыі. А як жа на гэта могуць рашыцца тыя, хто лічаць сябе яе незд'емнай часткай? Так бы, напэўна, і засталася работніца без дэклараванай ільготы, каб не рашучасць ейнага мужа, які, дарэчы, зьяўляецца сябрам Свабоднага прафсаюза. Ён дабіўся жонкінай згоды на тое, каб звярнуцца ў рэгіянальную арганізацыю СПБ за дапамогай. Адразу ж была накіраваная заява ў суд.

Відаць, напалохаўшыся перспэктывай адказваць за парушэнне прэзыдэнцкага ўказу, адміністрацыя НП "Вяснянка" яшчэ да судовага паседжання выдала загад, якім прадаставіла сп. Шыцікавай свабодны ад працы дзень. Свабодны прафсаюз таксама запатрабаваў ад адміністрацыі прадпрыемства, каб яна выплаціла пацярпеўшай 10 млн. рублёў у якасці пакрыцця маральных ды матэрыяльных стратаў. Зразумела, што суддзя не задаволіла гэтае патрабаванне.

Вельмі значным, на наш погляд, зьяўляецца той факт, што зараз адміністрацыя будзе **абавязаная** прадастаўляць адзін свабодны дзень у тыдзень з аплатай у памеры сярэдняга заробка усім тым маці (як і тым, хто адны, без мужа выхоўваюць дзвюх дзяцей), незалежна ад іншых ільгот, якія прадугледжаныя ў калектыўным дагаворы на прадпрыемстве. Адпаведна ільготы па калектыўнаму дагавору не могуць быць зменшаныя ў выпадку прадастаўлення работніцам "дня маці".

...А як часта з самых розных бакоў (а часцей за ўсё з кабінетаў) чуецца: а што яны могуць, гэтыя Свабодныя прафсаюзы? Як бачым, яны могуць тое, дзеля чаго і існуюць —абараняць працоўных людзей, стаяць на варце іх інтарэсаў, змагацца за іх правы.

P.S. Гэтую інфармацыю ТМ узяў з Інфармацыйнага бюлетэня абласной рэгіянальнай арганізацыі Свабоднага прафсаюза, у якім, дарэчы, пазначаны кантактныя тэлефоны: 24-73-95, 25-32-59, 42-59-13.

"Белая Кніга". Магілёў. Фрагмэнты

Дело о визите С.Богданкевича в г. Могилев

В марте 1996 г. Могилевская областная организация ОГП запланировала провести 6 апреля 1996 г. две встречи жителей г. Могилева с депутатом ВС РБ, Председателем ОГП **Богданкевичем Станиславом Антоновичем**. В соответствии с "Положением о порядке организации и проведении собраний, митингов, уличных шествий и демонстраций" от 04.04.88 г., которое регулировало в то время порядок проведения массовых мероприятий, 21.03.96 было подано соответствующее заявление в Могилевский горисполком (председатель — **Сивицкий Д.А.**). Все требования упомянутого "Положения" в поданном заявлении были полностью соблюдены.

Тем не менее, Могилевский горисполком дал отказ следующего содержания.

"Поскольку Богданкевич С.А. не избирался по г. Могилеву депутатом Верховного Совета, фракции депутатов не являются органами Верховного Совета (ст. 102 Закона РБ "О Верховном Совете в Республике Беларусь"), Могилевский горисполком возвращает заявление от 21.03.96 г. не имея существенных оснований для его рассмотрения".

Как видим, в ответе горисполкома, подписанном заместителем председателя исполкома **Цумаровым В.М.**, приведена ссылка на статью закона "О Верховном Совете в Республике Беларусь", совершенно не относящегося к существу вопроса. Нигде в законодательстве нет ограничений прав депутата свободно выступать и излагать свои взгляды в любом месте нашей страны и за ее пределами. Согласно ст. 7 "Положения..." отказ в проведении публичного мероприятия должен быть мотивированным. Он возможен только в случае несоответствия положениям Конституции РБ и действующему законодательству. В данном случае, изложенные в отказе Могилевского горисполкома доводы являются надуманными. Единственная цель этого отказа — воспрепятствовать под любым предлогом приезду одного из лидеров оппозиции С.А.Богданкевича в Могилев и его встречам с жителями города. Подобная практика является грубым нарушением ст. 21, ст. 33 и ст. 35 Конституции РБ, ст. 19 и ст. 20 "Всеобщей декларации прав человека".

В соответствии с установленным порядком, отказ горисполкома был обжалован в Могилевский облисполком (председатель — **Куличков А.Н.**). В ответе облисполкома, подписанном председателем комитета по работе с общественными организациями облисполкома **М.Трухачевым**, говорится: *"По поручению руководства облисполкома вопросы, поднятые в Вашем письме, мною рассмотрены. В личной беседе Вам разъяснено. Рекомендую в дальнейшем при необходимости проведения общественно-политических мероприятий строго руководствоваться требованиями действующего законодательства и положением "О порядке организации проведения собраний, митингов, уличных шествий и демонстраций"*.

Таким образом, М.Трухачев порекомендовал руководствоваться "Положением...". Но ведь именно этим положением и руководствовалась областная организация ОГП! В то время как горисполком искусственно притягивал совершенно не относящиеся к делу законы. Поэтому реакция облисполкома на эту жалобу является бюрократической отпиской, ее нельзя признать удовлетворительной, и областная организация ОГП подала иск в Ленинский районный суд г. Могилева. В этом иске содержались следующие требования: "Признать незаконным отказ горисполкома N 677/18 от 20.03.96 и обязать горисполком:

1. Назначить (по согласованию с Могилевской областной организацией ОГП) время и место встречи жителей г. Могилева с Богданкевичем С.А.
2. Опубликовать в газете "Вестник Могилева" свои извинения.
3. Выплатить моральный ущерб в размере 1000 рублей".

Однако судья Ленинского районного суда **Тарасова Г.В.** отказалась принять этот иск, мотивируя это тем, что *"Этот спор не подлежит рассмотрению в суде, т.к. он не имеет юридического значения"*. Таким образом, нарушение конституционного права граждан на проведение собраний "не имеет юридического значения"! **Но если право нельзя отстаивать в суде, то его не существует вообще.**

Определение районного суда было обжаловано в областные судебные инстанции — в судебную коллегию по гражданским делам Могилевского областного суда и председателю Могилевского областного суда **Попенюку В.М.** В этих жалобах, в частности, указывалось, что *"горисполком своим решением нарушил права граждан, продекларированные в Конституции Республики Беларусь, в частности, ст. 34 и ст. 35, а также "Положение о порядке организации и проведении собраний, митингов, уличных шествий и демонстраций"*.

Тем не менее, и из судебной коллегии по гражданским делам (в составе **Стельмаховой С.И. — председатель, Клименкова В.Г., Бобко В.А.**), и от председателя облсуда Попенюка В.М. поступили ответы аналогичного содержания: что данный спор "не имеет юридического значения".

Решения областных инстанций были обжалованы в Верховный Суд РБ, и был получен отказ за подписью заместителя председателя Верховного Суда **Мирониченко И.А.** с несколько иной мотивацией: *"Согласно п. 7 части 2 Положения "О порядке организации и проведения собраний, митингов, уличных шествий и демонстраций" отказ исполнительного комитета местного Совета депутатов в удовлетворении заявления на проведение собрания, митинга, уличного шествия и демонстрации может быть обжалован в 5-дневный срок в вышестоящий исполнительный и распорядительный орган, решение которого принимается в 10-дневный срок и является окончательным"*. Выходит, что, по мнению судьи Мирониченко, вопросы гражданских прав решаются местной властью и не входят в компетенцию судов. Следовательно, что ст. 122 Конституции РБ, в которой, в частности, говорится: **"Решения местных Советов, их исполнительных и распорядительных органов, которые ограничивают или нарушают права, свободы и законные интересы граждан... могут быть обжалованы в суд"**, для Верховного Суда не существует.

Таким образом, круг замнулся. Выяснилось, что, несмотря на то, что местная власть под вздорным надуманным предлогом отказала гражданам в осуществлении их конституционного права на проведение собрания, судебные инстанции даже не приняли их иск к рассмотрению. Но, как уже указывалось, **если право нельзя отстаивать в суде, то его не существует вообще.**

Первомай "по-могилевски"

19 апреля 1996 г. могилевские организации ОГП, БСДГ и Свободных профсоюзов подали в горисполком заявление на проведение на пл. Ленина митинга, посвященного международному Дню труда 1 Мая. В своем ответе горисполком предложил им присоединиться к митингу, который будут проводить на Советской площади традиционные профсоюзы. Чтобы не создавать конфронтации, с этим согласились. Тем не менее, 1 мая по дороге на Советскую площадь членов этих организаций неоднократно останавливали и обыскивали прямо на улице силами милиции и ОМОНа.

Эти действия проводились несмотря на то, что могилевские областные организации ОГП, БСДГ и Свободных профсоюзов являются организациями, которые взяты на учет в установленном законом порядке. Ни цели, ни задачи этих организаций (которые изложены в уставах, зарегистрированных Министерством юстиции РБ), ни их прошлые действия не давали никаких оснований подозревать их в каких-то экстремистских намерениях. **Поэтому подобные действия милиции и ОМОНа можно расценивать только как запугивание и намеренное унижение гражданского достоинства людей.** Кроме того, у г-на **Ободовского С.В.** была отобрана символика Свободного профсоюза, в которой присутствует бело-красно-белый флаг как составной элемент. Эта символика зарегистрирована в установленном порядке. Соответствующее свидетельство Ободовский предъявил ст. лейтенанту **Дроздову** во время незаконного обыска. У г-на **Сердюкова А.В.** отобраны листовки, в которых нет никаких экстремистских призывов. У г-на **Лишина А.Н.** отобран плакат следующего содержания: "Да — социальным реформам, нет — дикому капитализму".

Никаких протоколов изъятия при этом не составлялось, о понятых не было и речи. Таким образом, имело место покушение на частную собственность с применением угрозы силой, т.е. **грабеж**.

На Советской площади представители вышеупомянутых организаций предполагали выступить на митинге по вопросам экономических реформ, социальной защиты, проблем безработицы, невыплаты зарплаты и т.п. — по вопросам, непосредственно относящимся к тематике данного митинга.

Однако председателю областной организации Свободного профсоюза Ободовскому С.В. не предоставили слова, несмотря на то, что митинг с запланированной продолжительностью один час продолжался только сорок минут. Следовательно, время для дополнительных выступлений было. Тем не менее, ответственный за проведение митинга **Марцинкевич В.П.** отказался предоставить слово кому-либо, не входящему в список, одобренный властями.

После того как в 11-40 закончили выступать запланированные докладчики, представители демократических организаций обратились через мегафон к рядом стоящим гражданам, чтобы объяснить людям сложившуюся ситуацию. Через несколько минут на них набросились люди в милицейской форме и потащили в опорный пункт на Советской площади. **Люди в милицейской форме не представились, не предъявили каких-либо удостоверений, ничего не говорили о мотивах нападения.** Слышались лишь угрозы применения силы и обвинения, что задерживаемые находятся в нетрезвом виде. В числе задержанных оказались и депутаты городского Совета Сердюков А.В., и Камозин Т.Е. Фактически, на граждан было совершено немотивированное и неспровоцированное нападение. **Это является хулиганством в злостной форме, потому что оно было совершено в общественном месте и в присутствии большого количества людей.** После часового пребывания в опорном пункте задержанных отпустили. Никаких протоколов задержания при этом не составлялось.

По событиям 1 Мая в тот же день было подано заявление в прокуратуру и УВД, подписанное девятью гражданами, где они просили провести расследование фактов грабежа и насилия. В ответ была получена пустая отписка.

Единственная реакция правоохранительных органов — Ободовского С.В. вызвали 6-го мая в Центральный РОВД и арестовали по обвинению в организации несанкционированного митинга. На основании рапорта, подписанного майором милиции **Шашковым П.Е.** (этот рапорт полностью противоречит показаниям свидетелей), майор **Бурлаков А.А.** составил протокол об административном правонарушении, который с санкции начальника Центрального РОВД полковника **Терехова А.А.** был передан в суд Центрального района г. Могилева. 6 мая состоялся суд, который отложил дело за недостаточностью улик (был представлен только рапорт и путаные показания м-ра Шашкова). Тогда в Центральном РОВД задним числом составили еще два рапорта, подписаные сержантом милиции **Новиковым А.А.** и рядовым **Кириленко Ю.Г.** Эти рапорта трудно признать достоверными, т.к. они не фигурировали в протоколе об административном правонарушении, время инцидента, указанное в рапортах, различается почти на час, кроме того, ни Новиков, ни Кириленко не было вызваны на заседание суда, хотя их присутствие было важно для установления обстоятельств. Тем не менее, 27 мая 1996 г. состоялся суд, и судья **Гуринович Л.Г.** оштрафовала Ободовского С.В. на 500 тыс. руб. за призывы к проведению несакционированного митинга.

Ободовский С.В. обжаловал постановление районного суда председателю областного суда, где указал, что он не призывал к проведению несанкционированного митинга. В этом просто не было необходимости, т.к. митинг продолжался в отведенное горисполкомом время и в установленном месте. Судья не установила и не пояснила, в чем конкретно выражалось "нарушение установленного порядка организации митинга".

Тем не менее, и.о. председателя областного суда **Ткачев А.И.** посчитал, что вина Ободовского материалами дела установлена. На ходатайство Ободовского С.В. в Верховный Суд РБ также была получена стандартная отписка, подписанная председателем Верховного Суда **Караваем В.С.**

В данном деле, прежде всего, ясно видно отношение властей к независимому рабочему движению. **Власти фактически признают только традиционные карманные коммунистические профсоюзы ("приводные ремни" администрации) и всячески дискриминируют независимые профсоюзы. Тем самым власти грубо нарушают закон РБ "О профессиональных союзах", где говорится, что все профсоюзы имеют равные права.**

Когда управдомы занимаются законотворчеством

14 июня 1996 г. Могилевским горисполкомом было принято решение N 5-11 "О порядке проведения пикетирования государственных или общественных предприятий, учреждений, организаций, других объектов и определении мест проведения мероприятий, митингов и собраний". 25 мая 1996 г. было принято распоряжение председателя Могилевского горисполкома **Сивицкого Д.А.** N 508-р "О проведении на территории г. Могилева организационно-массовых мероприятий".

В распоряжении N 508-р в п. 2 говорилось о том, что руководители предприятий, организаций и учреждений, **независимо от форм собственности и подчиненности**, должны согласовывать с горисполкомом проведение организационно-массовых мероприятий. Таким образом, руководители не только объектов государственной собственности, но и других форм собственности (частной, акционерной) должны согласовывать проведение организационно-массовых мероприятий с горисполкомом. Это находилось в прямом противоречии с "Положением...", которое регулировало лишь **порядок предоставления** для публичных акций общественных мест и помещений (см. "Положение..." II п. 4). Таким образом, горисполком вышел за рамки закона.

Более того, если буквально понимать распоряжение Д.А.Сивицкого, (а почему бы нет?), то ситуация вообще является абсурдной. Согласно этому распоряжению, если на территории или в помещении какой-либо фирмы граждане собрались отметить день рождения или государственный праздник (это ведь тоже "организационно-массовое мероприятие"), то на это требуется согласование горисполкома. Формально, после этого распоряжения, люди, собравшиеся в любом месте в Могилеве по любому поводу, могут быть арестованы за "нарушение общественного порядка", а "зачинщики" отданы под суд за "организацию несанкционированного собрания".

В решении горисполкома N 5-11, в частности, говорилось: "За разрешением на проведение пикетирования государственных или общественных предприятий, учреждений, организаций и других объектов организаторы пикетирования должны обращаться в горисполком в соответствии с правилами, определенными "Положением..." Таким образом, **пикетирование совершенно произвольно приравнивалось к демонстрациям и митингам.** Горисполком своим решением снова вышел за рамки Конституции и законодательства. По его логике, например, рабочие, выставившие пикет у проходной предприятия, должны иметь исполкомовское разрешение на эту акцию!

Далее, в том же решении горисполкома говорилось, что местом для проведения митингов и собраний **выбрана площадка возле ДК ЗИВ им. Куйбышева.** Ограничение горисполкомом места проведения публичных мероприятий только одним местом означало фактический запрет на предоставление других улиц, площадей для организации собраний и митингов, что противоречит п. 7 "Положения...", в котором говорилось, что указанный запрет может иметь место, только если проведение митингов, собраний и демонстраций не соответствует Конституции и действующему законодательству.

Кроме того, упомянутый ДК находится на окраине города, в малолюдном месте. **Тем самым горисполком полностью отказал гражданам в их конституционном праве на ДЕМОНСТРАЦИЮ.** На городской окраине можно провести митинг или собрание, но демонстрацию там провести невозможно по определению.

Таким образом, решения горисполкома противоречили Конституции РБ и действующему законодательству, а также международным правовым актам — например, ст.ст. 19 и 20 Всеобщей Декларации прав человека, ратифицированной Республикой Беларусь, но оказалось, что защищать Конституцию в Могилеве некому.

Областные руководители ряда демократических организаций (ОГП, БНФ, БСДГ, Свободных профсоюзов) в установленном порядке обжаловали действия Могилевского горисполкома в облисполком и получили отписку за подписью зав. юридическим отделом **Квасова П.Г.** следующего содержания: *"По поручению облисполкома Ваше... обращение... рассмотрено совместно с областной прокуратурой. Прокуратурой вносится в горисполком соответствующее представление о приведении данных и других документов в соответствие с законодательством"*. Это типичная отписка, цель которой -"заволокитить" решение вопроса. Ведь вышеуказанные решение и распоряжение горисполкома при этом остались в силе.

Может быть, свое слово сказал суд? Судья Ленинского районного суда **Тарасова Г.В.** отказалась принять жалобу со следующей мотивировкой: *"Заявителям следует отказать в принятии их жалобы, т.к. согласно п. 5 постановления Пленума Верховного суда РБ от 04.09.92 N 12 "О рассмотрении судами жалоб на неправомерные действия органов государственного управления и должностных лиц, ущемляющих права граждан" не подлежат судебному обжалованию акты государственных органов и должностных лиц, имеющие нормативный характер"*. Не важно, что в ст. 122 Конституции, в частности, говорится: *"...Решения местных Советов депутатов, их исполнительных и распорядительных органов, которые ограничивают или нарушают права, свободы и законные интересы граждан, а также в иных предусмотренных законодательством случаях **могут быть обжалованы в суд**"*. А согласно ст. 146 *"Конституция владеет наивысшей юридической силой. Законы и другие акты государственных органов издаются на основании и в соответствии с Конституцией Республики Беларусь. **В случае расхождения закона с Конституцией действует Конституция, а в случае расхождения другого нормативного акта с законом действует закон"**.*

Неужели Г.В.Тарасовой об этом неизвестно? Едва ли. Тогда почему судья Тарасова делает вид, что Конституции не существует?

Соответствующие жалобы были направлены в вышестоящие судебные истанции — в коллегию по гражданским делам Могилевского областного суда и председателю Могилевского областного суда Попенюку В.М. — Как судебная коллегия в составе **Тюниса А.А. (председатель), Шатикова В.А., Бобко В.А.**, так и председатель областного суда Попенюк В.М. отреагировали отписками. Как образец судебной логики "по-могилевски" процитируем фрагмент отписки Попенюка В.М.:

"В надзорной жалобе Вы просите состоявшееся по жалобе судебное определение отменить, мотивируя тем, что ст. 122 Конституции Республики Беларусь предусмотрен судебный порядок рассмотрения жалоб на решения местных Советов депутатов, их исполнительных и распорядительных органов, которые ограничивают или нарушают права, свободы и законные интересы граждан... Судья и судебная коллегия правильно пришли к выводу, что Ваше заявление неподведомственно суду..."

Вот так. Вода, конечно, мокрая. Но все-таки она сухая. Конституция, конечно, является основным законом. Но все-таки основным законом она не является... Конституция у нас — не основа государственной и общественной жизни, а бумажка, в которой написана какая-то "демократическая чепуха", не имеющая отношения к "реальной" жизни.

Один наш знакомый юрист с двадцатилетним стажем сказал (имея в виду предстоящий президентский референдум, где предполагалось протащить тоталитарную конституцию): "Что вы, хлопцы, расстраиваетесь? Была у нас одна бумажка, называемая Конституцией, которую никто никогда не соблюдал, а теперь будет другая бумажка под тем же названием". К сожалению, он во многом прав. Никогда Право у нас не было решающим фактором. Не является таковым и сейчас. Всегда все решала и решает Сила власти.

Но если в обществе нет закона, то в нем никогда не будет демократии, консолидации, порядка и достойной жизни.

Могилевское отделение БХК.

МЫ ЛЮДЗІ — ПАКУЛЬ ПАМЯТАЕМ

НЯМА ЦІШЫНІ НА ГАБРЭЙСКІХ МОГІЛКАХ

Габрэйскія могілкі ў Магілёве паступова становяцца адным з самых жахлівых прыкладаў варварскіх адносінаў дзяржавы да культурнай, духоўнай ды й проста жыццёвай спадчыны сваіх грамадзян.

Габрэйскія могілкі, як і суседнія з імі "рускія" — відаць, старэйшыя ў горадзе. Аўтар бачыў іх на мапе яшчэ 18-га стагоддзя. Вядома, што раней габрэяў хавалі асобна. Звязана гэта было ня толькі з адасобленым жыццём тагачаснай габрэйскай грамады. Рэлігійныя традыцыі — вось што найперш вымагала меціць такую адасобленасць.

Час мінаў, міжрэлігійная мяжа паступова знікала, але могілкі заставаліся адасобленымі. У гэтым быў ужо і свой гістарычна-культурны сэнс, бо могілкі маглі і павінны былі б пераўтварыцца ў своесаблівы агульны мемарыяльны помнік. Як ва ўсім свеце.

Год за годам наведваюся я сюды. Год за годам прыходзіцца назіраць, як на вачах людзей могілкі становяцца сметнікам. Але такім сметнікам, у якім і зараз адбываюцца пахаванні, дзе ў зямлю і зараз апускаюць труны з нябожчыкамі. Шматлікія спробы аўтара на працягу некалькіх гадоў хоць неяк прыцягнуць увагу да гэтага жахлівага відовішча ўвесь час натыкаліся на посмешкі рознакаліберных дзяржаўных чыноўнікаў. "А дзе ж вашы багатыя мясцовыя габрэі ды тыя, што з'ехалі? У дзяржавы зараз грошай бракуе. А ў вас, габрэяў, яны ёсць. Вы самі і займайцеся гэтым пытаннем", — казаў мне адзін былы намеснік магілёўскага мэра. "Што вы лезеце з вашымі праблемамі, калі ў нас хапае іншых!" — адмахнуўся другі чыноўнік. Калі аўтар паспрабаваў высветліць ці збіраецца штосьці рабіць ужо лукашэнкаўская вертыкаль, то ўвогуле не здолеў знайсці нікога, хто бы змог мне на гэта адказаць.

Я не збіраюся апраўдваць габрэйскую грамаду. Мажліва, яна сапраўды магла б узяць на сябе частку клопату і выдаткаў. Але ж не ў лепшым стане ў нас і "польскія", і "рускія", і Успенскія могілкі. А ці не вар'яцтва, што дарогу на вуліцы Крупскай праклалі па костках немцаў, якія памёрлі тут падчас апошняй вайны? У гарвыканкама знаходзяцца шалёныя грошы на агульнагарадскія святы, а на памяць людскую — няма.

А зараз на габрэйскіх могілках адбываецца проста жах. Яны афіцыйна зачыненыя, але на іх працягваюцца пахаванні: я бачыў днямі паміж магіламі вялізныя кучы смецця, сярод якога жаўцелі чалавечыя чэрапы і паваленыя адзін на адначго надмагільныя помнікі мінулых часоў з надпісамі іўрыцкай вяззю... А зусім непадалёк нехта капаў новую яміну, не звяртаючы ўвагі на суседскія магілы.

Сымон ГЛАЗШТЭЙН.

МАГІЛЁЎ: ДАЎНІНА І СУЧАСНАСЦЬ

ГІСТАРЫЧНЫ АГЛЯД І.ПУШКІНА

КОЛЬКІ НАСЕЛЬНІЦТВА ЖЫЛО Ў МАГІЛЁЎСКАЙ ГУБЕРНІІ НАПРЫКАНЦЫ XIX СТ.?

Магілёўская губерня ў канцы XIX-пачатку XX ст. ст. складалася з паветаў: Магілёўскага, Быхаўскага, Гомельскага, Горацкага, Клімавіцкага, Мсціслаўскага, Аршанскага, Рагачоўскага, Сенненскага, Чавускага, Чэрыкаўскага.

Усяго ў губерніі налічвалася насельніцтва 1.686.764 чалавекі.

Па агульнай колькасці насельніцтва на першым месцы знаходзіліся паветы: Гомельскі (224723 ч.) і Рагачоўскі (224652 ч.), на апошнім Чавускі павет (88686 ч.). Для параўнання: у Магілёўскім (155740), Чэрыкаўскім (150277), Клімавіцкім (143287), Быхаўскім (124820), Горацкім (122559), Мсціслаўскім (103300).

Аднак колькасць насельніцтва не знахозілася ў прамых суадносінах з яго шчыльнасцю.

Найбольш шчыльна быў заселены Магілёўскі павет — на 1 кв. вярсту прыходзілася 51,74 чалавека (з улікам г.Магілёва, дзе жыло 43119 асоб) і Горацкі — 49,27. Без уліку гарадоў Горацкі — 45,25 і Мсціслаўскі — 42,69. Тут Магілёўскі знаходзіўся толькі на трэцім месцы.

Найменш заселенымі былі Рагачоўскі (34, 31 і 32,90) і Быхаўскі (30,40 і 27,85) паветы.

АДКУЛЬ ПАХОДЗІЛА НАСЕЛЬНІЦТВА?

Вылучаліся чатыры групы насельніцтва Магілёўскага краю: ураджэнцы мясцовыя (таго ж павета ці горада, дзе жылі), ураджэнцы іншых паветаў той жа губерні, ураджэнцы іншых губерняў і ураджэнцы замежных дзяржаў.

У паветах Магілёўскай губерні мясцовыя ўраджэнцы складалі найбольшую масу насельніцтва (93,29%). У гарадах іх было значна менш (68,47%). Павялічвалася лічба ўраджэнцаў іншых губерняў (16,36%) у асноўным з цэнтральнай часткі Расійскай імперыі. У гарадах гэта тлумачылася тым, што кіраўнікі мясцовай адміністрацыі былі прыезджымі.

ЯКІЯ ГРУПЫ НАСЕЛЬНІЦТВА ПЕРАВАЖАЛІ?

Напрыканцы XIX ст. найбольшай групай насельніцтва ў Магілёўскай губерні і ў паветах без гарадоў былі сяляне (80,13% і 85,70%), а ў гарадах мяшчане (67,92%). Аднак, трэба адзначыць, што ў гарадах хапала і сялян (21,78% ад усяго гарадскога насельніцтва) і, наадварот, багата было мяшчан у паветах (12,46%). Гэта можна растлумачыць тым, што ў губерні было нямала мястэчак, напрыклад, Шклоў, Крычаў і інш., якія да канца XVIII ст. лічыліся гарадамі і мелі гарадскі лад, згодна з Магдэбургскім правам.

У гарадах жыло даволі шмат шляхты як патомнай (3,42%), так і асабістай, улічваючы сярод апошняй і чыноўнікаў (2,64%). У паветах патомная шляхта складала толькі 1,11% ад агульнай колькасці насельніцтва.

ЯКОЙ ВЕРЫ ТРЫМАЛАСЯ НАСЕЛЬНІЦТВА ЗГОДНА ПЕРАПІСУ 1897 Г.?

Першае месца сярод насельніцтва губерні займалі праваслаўныя (83,13%), потым ішлі іўдзеі (12,09%), далей рыма-каталікі —2,98%, старaабрадцы (1,39%), пратэстанты (0,41%).

Праваслаўных найбольш было між беларусаў (97,81%) і ўкраінцаў (96,97%). Няшмат іх між рускіх (62,7%), 35,08% былі раскольнікі-стараабрадцы, 1,65% рыма-каталікі і нават 0,45% (больш за ўсяго сярод іншых) іўдзеі. Праваслаўная вера была даволі пашырана сярод эстаў (35,05%) і латышоў (23,34%).

Даволі высокі працэнт (1,96%) быў беларусаў рыма-каталікаў. А найбольш рыма-каталікаў было між палякаў (99,22%) і літоўцаў (97,80%). Яўрэі на 99,97% вызнавалі іудзейства і толькі 0,03% палічылі сябе праваслаўнымі.

Немцы і латышы ў большасці былі пратэстантамі (83,99% і 67,11%).

Адказы на крыжаслоў, апублікаваны ў мінулым (16) нумары Тыднёвіка

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 3.Большасць. 6.Покуць. 7.Швагер. 11.Ляска. 12.Скокі. 13.Скібіна. 16. Рубель. 17.Шмалец. 18. Улада. 19.Гаць. 20.Рала. 22.Кошык. 25.Рахуба. 26.Пастаў. 30.Сакатун. 32.Сумёт. 33.Бyякі. 34.Часіна. 35.Шчупак. 36.Пацешніца.

ПА ВЕРТЫКАЛІ: 1.Пляцоўка. 2.Псаванне. 4.Бойка. 5.Вейка. 8.Вястун. 9.Нябога. 10.Акраец. 14.Кляцьба. 15.Амбарас. 21.Ланцуг. 23.Шэрань. 24.Затока. 27.Сальніца. 28.Бурачнік. 29.Лёкай. 31.Бугай.

У рэдакцыю газэты "Тыднёвік Магілёўскі"

Ад сябе, сваіх дачок і іхняга дзядулі шчыра дзякую сяброў, палечнікаў, што падтрымалі нас у горы, якое напаткала нашую сямью.

Сардэчная ўдзячнасьць гарадзкой асацыяцыі "Кола Сяброў", калектыву лябараторыі МПА "Хімвалакно", якія ўзялі на сябе клопаты, што былі зьвязаныя з пахаваньнем маці маіх дзяцей.

Ратуй вас пан Бог, добрыя людзі!

В.ЦУРПАНАЎ.

НАУЧНО-ПРОИЗВОДСТВЕННОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ "БЕЛКОТЛОПРОМ"

ПРЕДЛАГАЕТ:

- современные автоматизированные стальные водогрейные и паровые **КОТЛЫ**, модульные **КОТЕЛЬНЫЕ** для отопления объектов бытового и производственного назначения любой производительности;
- **РАЗРАБОТКУ** проектной документации;
- **МОНТАЖ** и реконструкцию котельных;
- **НАЛАДКУ** и пуск котельных.

Тел./факс. (0222) 25-58-77.

Рэдактар Генадзь СУДНІК





Інфармацыйна-аналітычная газета, заснаваная Магілёўскай гарадской асацыяцыяй "КОЛА СЯБРОЎ".

Зарэгістравана ў Дзяржкамітэце Рэспублікі Беларусь па друку за № 831.

Газета выходзіць па пятніцах, пераважна на беларускай мове..



АДРАС РЭДАКЦЫІ: 212030 г. Магілёў, вул. Першамайская, 6-22.

ТЭЛЕФОНЫ: 31-04-15, 22-97-82

Газета набрана і надрукавана афсетным спосабам у Магілёўскай абласной друкарні імя Я.М.Свярдлова. Зак. 17. Тыраж 2100 асобнікаў.